

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/I. Vse pošiljatve je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIS

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverljivost

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna štev. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po 2 Din od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

907.

Ljubljana
Licealna knjižnica
Strosmayerjeva ulica, II. drž. gimn.

Resolucije II. kongresa UJU sprejete dne 7. avgusta 1923 v Ljubljani.

JEDINSTVO OSNOVNE NASTAVE U NAŠOJ DRŽAVI.

Učiteljstvo sabrano na drugom kongresu UJU 7. avgusta 1923 v Ljubljani izjavlja: Nastava i vaspitanje narodne omladine u osnovnim školama treba, da se izvodi po jednom opštem nastavnem planu i programu, koji bi vrijedio za cijelu državu i služio opštim interesima države i naroda vodeći prirodno i iz pedagoških razloga o. specialnim potrebama i osobinama kako pojedinih krajeva tako i pojedinih dijelova našega naroda. Nastava iz nacionalne grupe nastavnih predmeta naročito iz materinskog jezika, narodne historije i geografije treba, da pomaže upoznavanje sviju zavičaja prijeći na upoznavanje šire otadžbine, prirodnih ljepota svih naših krajeva i najznatnijih momenata narodne prošlosti kao i upoznavanje produkata naše nacionalne kulture, koji će buditi nacionalna osjećanja, svijest po jedinstvu i solidarnosti sviju djelova našega naroda.

VIŠE UČITELJSKO OBRAZOVANJE.

Naši nacionalni i državni interesi zahtijevaju izgradnju naše narodne kulture, koja može, da se izgradi samo onda, ako nam omladina bude vaspitana prema savremenim tekovinama pedagoške znanosti.

Takav vaspitni i obrazovni rad, mogu da sprovedu oni narodni učitelji, koji imaju za to potpunu strukovnu spremu.

Zbog toga drugi učiteljski kongres UJU zborujući dne 7. avgusta 1923 u Ljubljani iznosi pred merodavne faktore zahtjev na minimum učiteljskog obrazovanja. Svaki onaj, koji hoće da bude narodnim učiteljem, treba da ima ovu spremu:

Nižu srednju ili potpunu građansku školu.

Učiteljsku školu pa tri ili četiri godine visoke pedagoške škole ili učiteljske akademije.

Visoka pedagoška škola ili učiteljska akademija je u rangu fakulteta. Konačna diploma ove škole usposobljava kandidata za učitelja osnovnih, građanskih, učiteljskih škola, višjih pedagoških škola in školskih inspektora. Napredovanje u službi vrši se na osnovi lične sposobnosti,

sti, savjesnosti i marljivosti. Ustav učiteljske škole: Visoke pedagoške škole i učiteljske akademije uredit će g. Ministar Prosveta u dogovoru sa stručnjacima koje će odrediti UJU.

Viša pedagoška škola u Zagrebu neka se odmah preuredi u smislu ove resolucije, a neka se odmah urede takove škole i u Beogradu i Ljubljani, a dalje po potrebi i u ostalim većim centrima naše države.

PRAVNI I MATERIJALNI ZAHTEVI UČITELJSTVA.

1. Pravni i materijalni položaj učiteljstva zakonom o činovnicima građanskog reda nije regulisan onako kako zahtevaju opšti državni interesi i ideja kojoj su učitelji stajali i kojoj će stavljati na raspoloženje sve svoje umne i fizičke sile. S obzirom na to zahtevamo:

a) da se nov zakon u narodnim školama za celo kraljevstvo što pre donese;

b) da se tim zakonom reguliše pravni i materijalni položaj učitelja u odnosu prema ostalom činovništvu te da se učitelji po svojoj izredno teškoj službi i svojim kvalifikacijama uvrste u sve kategorije druge grupe;

v) da se učitelji na početku svoga službovanja postavljaju ukazom;

g) da se učiteljima preda u ruke stanje i odgovornost za školu u tom smislu i oslobode uticaja neodgovornih a često i nepismenih faktora;

d) da se udate učiteljice za učitelje i državne činovnike u svima svojim dohodcima izjednače sa učiteljima, jer je to zahtev morala i socijalne pravde;

dž) da se učitelji(-ce) u pogledu dodatka na skupoću u celoj kraljevini bez obzira na mesto službovanja, to jest kako u gradu tako i na selu, izjednače a da im dodatak na skupoću bude jednak sa dodatkom činovnika svih grupa i kategorija;

e) da se u interesu učiteljskog ugleda za privremene učitelje postavljaju samo ona lica, koja su redovno svršila učiteljsku školu, a nedostaje im samo učiteljska matura;

ž) protivni smo stvaranju mogućnosti, da se u učiteljske redove uvrste ljudi, koji nemaju potrebnu stručnu spremu;

z) da se školski nadzornici postavljaju samo na predlog glavnog prosvetnog saveta a ne po želji pojedinih političkih ličnosti kako bi se taj položaj održao na potrebnoj visini;

i) da se učiteljima, koji su u penziji ili će biti penzionisani pre stupanja na snagu činovničkog zakona, kad već padaju pod sve pravne dužnosti i disciplinsku odgovornost toga zakona, u ime čovečnosti i pravde osigura i materijalna strana po istome zakonu;

j) da se dodaci upravitelja škola regulišu zakonom o narodnim školama za celu zemlju jednako i da jim se za tu funkciju odredi primerna u mirovinu uračunljiva nagrada;

k) da izdržavanje narodnih škola preuzme na sebe država, kako bi se podizanje i izdržavanje škola omogućilo i najsiromašnijim krajevima;

l) da se član 33. izmena i dopuna zakona o narodnim školama u punoj meri primeni na učitelje van teritorija Srbije, Crne gore i Vojvodine;

lj) da se pri regulisanju dodataka zakonom o dodacima na skupoću unesu dodaci učiteljica ženskog ručnog rada i zabavilja, i da se one uvedu pod odredbe člana 5. i 6. toga zakona tako, da po članu 22. dobiju pravo na stanarinu, koju sada nemaju a koja jim po njihovoj spremi i izpitima punopravno pripada.

2. Da se javna bezbednost u krajevima južne Srbije osigura, kako bi se prosvetljavanje u tom kraju što intenzivnije provodilo, a da se učiteljima na službi u tome kraju, koji žive i rade u izuzetno teškim i po život opasnim prilikama da de nagrada na tešku službu u 50% do-

dati. U ovoj dužnosti poginu ili su već poginuli, bez obzira koliko godine službe imaju; da se učiteljima na službi u južnoj Srbiji da besplatna vožnja železnicom bar dva puta u godini; da se svaka godina tamo provedena računa u dve godine za penziju. A da se učiteljima, koji provedu bar tri godine u tim krajevima daje prvenstvo u odabiranju mesta u ostalim krajevima naše otadžbine.

3. Treći kongres UJU žaljenjem konstatuje nepravde učinjene nacionalnom učiteljstvu u Hrvatskoj i Slavoniji a naročito članovima UJU i traži od merodavnih faktora, da se još u toku ovih ferija popravne sve nepravde učinjene članovima UJU i da se za buduće spreče takovi slučajevi, a prosvetna politika u osnovnom školstvu u Hrvatskoj i Slavoniji da se provodi više prema državnim i nacionalnim interesima, a ne po razlozima koji su često u suprotnosti s njima.

4. Da se učiteljima, aktivnim in penzionisanima, izdaju permanentne legitimacije za povlašćenu vožnju na državnim železnicama i parobrodima bez ograničenja.

NACIONALNI PRAVAC.

Jugoslovensko učiteljstvo nastojati će, da se ideja i zadaća Jugoslovenske Matice čim više proširi u masi narodnoj; manifestira za neodrešenu braću i protestira protiv krivica, koje joj se čine na školskom polju. Poziva učiteljstvo, da poradi čim intenzivnije u smislu delovanja Jugoslovenske Matice.

Stališće ministra prosvete g. M. Trifunovića k resolucijam kongresa UJU.

Izvršni Odbor UJU je takoj po prihodu u Beograd dne 12. avg. izročil g. ministru prosvete resolucije III. glavnih skupštine in II. kongresa UJU.

G. minister je pazno poslušal izvajanja in je izjavil, kakor poroča »Narodna Prosveta«, sledeće:

Projekat zakona o narodnim školama, koji je bio na pregledu kod Ministra za Konstituantu, vraćen je s neznatnim primetbama Ministarstvu Prosvete i on će ga prvih dana skupštinskog sastanka uputiti Narodnoj skupštini. Pored zakona o Narod. Školama pred Zakonodavni

Odbor biće izneta cela serija novih prosvetnih zakona: Zakon o Univerzitetu, Glavnom Prosvetnom Savetu, Učiteljskim Školama itd.

Time će biti izvršena unifikacija prosvetnih zakona i otpasti sve one teškoće koje proizilaze iz nejednakog zakonodavstva.

Odnosno Uredbe o činovničkim plattama G. Ministar je izjavio, da će nastojati na tome, da učitelji prema svojim godinama službe budu raspoređeni u sve grupe II kategorije zaključno sa prvom i veruje da će u tome uspeti. Isto tako

LISTEK.

Večerne prireditve ob kongresu UJU v Ljubljani.

Pozdravni večer v Zvezdi.

Med dopoldansko sejo Glavnega Odbora in popoldansko delegacijsko sejo v nedeljo 5. avgusta so prispeli glavni udeleženci v Ljubljano, tako da je bil ob 7. uri zvečer restavracijski vrt Zvezde že nabito poln. Žal, da je bil vrt premajhen za toliko številni gostov in so celo vnani gostje morali odhajati radi pomanjkanja prostora.

Ob zvokih orkestra se je razvil prav animiran pozdravni večer, kateremu je bil glavni namen medsebojno družabno in stanovsko spoznavanje udeležencev kongresa, v čemer je bil dosežen popoln uspeh.

Posebno pozornost je vzbujal pri vnanjih gostih kvartet Kozina in delni Maticni zbor pod vodstvom tov. Ferda Juvanca. Oba sta žela burno priznanje s strani udeležencev, kvartet Kozina je bil pa predmet naravnost frenetičnega aplavza in je dosegel svoj višek pri Korških narodnih, tako da je občinstvo ponovno zahtevalo ponavljanje posameznih pesmi in ponovni nastop kvarteta.

V nadaljnjih kongresnih dneh smo imeli priliko čuti zelo laskave izjave o tem večeru.

Sokolska prireditve na Taboru.

Bratski ljubljanski sokolski župi sta priredili na čast udeležencem kongresa dne 6. avgusta ob 7. uri zvečer na letnem telovadišču »Sokola I.« na Taboru veliko javno telovadbo.

Na sporedu so bile sledeče točke: Župa Ljubljana I.: 1. moška deca: proste vaje; 2. ženska deca: proste vaje; 3. članice: vaje s kiji; 4. moški naraščaj: proste vaje; 5. člani: proste vaje; 6. Sokol Ljubljana II. moški naraščaj: petnajstorična; 7. Župa Ljubljana in Ljubljana I.: orodne vaje. 8. Sokol Ljubljana, ženski naraščaj: proste vaje. 9. Sokol Šiška moški naraščaj: vaje z batonom. 10. Župa Ljubljana: jubilejne proste vaje članov in članic. 11. Sokol Ljubljana, moški naraščaj: koračnica iz opere Carmen. 12. Sokol Ljubljana, članice: vaje s snežnimi kepami. 13. Sokol Ljubljana, moški naraščaj: Naprej! 14. Sokol Ljubljana, moški naraščaj: vaje z gorečimi kiji.

Prireditveni odsek kongresa UJU je oskrbel, da je bil ves prireditveni prostor odet v svečano obleko ter je bil prav okusno, primerno tej priliki prirejen. Isti odsek je izdal okusno izdelane lepake, ki so po mestu na ulici in v javnih prostorih, restavracijah, kavarnah itd. oznanjali občinstvu prireditve. Na prostoru so bili posetnikom na razpolago še posebni programni letaki. Reditelji so bili točno na svojih mestih, tako da je vključ silnemu navalu vladal vzoren red.

Tabor je bil nabito poln, tako da so udeleženci morali zavzeti celo prostore pod tribunami tik do telovadišča in še vedno so prihajale nove trume ljudi. Pestra je bila slika iz tribuna na ta venec občinstva krog telovadišča, med katerim so se nahajali zastopniki učiteljstva iz vse države.

Telovadba je napravila — kakor smo imeli osebno priliko spoznati ob razgovoru — na zastopnike učiteljstva izredno globok utis. Vodili so jo osebno naši priznani sokolski prvaki bratje Ambrožič, Murnik in Vidmar, s preciznim sodelovanjem priznane muzike dravske divizije pod osebnim vodstvom g. kapetana dr. J. Čerina. Težko je oceniti nastope in dati čemu prvenstvo, kajti od impozantnih nastopov župe I. so se utisi stopnjevali od naraščajske petnajstorične, preko ljubkih vaj ženskega naraščaja in članic, vaj z batoni, koračnice iz Carmen in najefektnjših vaj s snežnimi kepami, »Napreja« in vaj z gorečimi kiji.

Po telovadbi je postal prostor pravi čebelnjak. Razvila se je animirana zabava ob zvokih godbe. Paviljoni so točno ustrezali zahtevam občinstva, umetni ogenj je naznanjal premembo programa, oglašali so se kvarteti in zbori, narodne noše so vzbujale pozornost južnih gostov, povsod si pa opazil tov. brata Ljubo Dermelja, ki je z njemu lastno agiliteto zastopal prireditveni in rediteljski odsek. Točno ob 11. uri je pod vodstvom tov. F. Juvanca zadonelo s tribuna »Buči, buči morje Adrijansko...«

Koncert »Glasbene Matice«.

Pevski zbor »Glasbene Matice« je priredil na čast udeležencem kongresa v torek 7. avgusta ob 8. uri zvečer v veliki dvorani hotela »Uniona« slavnostni koncert.

Na sporedu so bile sledeče točke: Anton Lajovic: »Pastirčki«, »Kroparji«, »Lan«, »Zeleni Jurij«, Ples kralja Matjaža, št. II. Dr. Gojmir Krek: »Tam na vrtni gredi...« Oskar Dev: »Svatba na poljani«, Dr. Schwab: »Zdrava, Marija!« Emil Adamič: »Mlad junak po vasi jezdi«, »V snegu«, »Zlato žito«, »Če ti ne boš moj«, »Ne maram tebe«, Matej Hubad: »Je pa davi slanica pala. (Slovenska narodna), »Škrjanček poje, zvrzoli«, »Gor čez jezero«, »Bratci veseli vsi!«, »Pod oknom«, Stanko Pirnat: »Na Gorenjskem«, Emil Adamič: »Po vodi plava«, Matej Hubad: »Prišla je miška«.

Koncertna dvorana je bila slavnostno okrašena, za kar gre vse priznanje prireditvenemu odseku in duši istega tov. Ljubo Dermelju. Dvorana je bila že pred pričetkom nabito polna, žal, da je bila tudi premala in niso dobili vstopa vsi tovariši in tovarišice, drugemu občinstvu je pa ostal koncert sploh nedostopen, ker je bil brezplačen in namenjen samo gostom.

Posebno pozornost so vzbujale tovarišice v narodnih nošah, ki so zavzele prostor na balkonu za in ob straneh pevskega zbora.

izjavljuje da je stekao uverenje o potrebi izjednačenja podatkov učiteljskega u pogledu dodatka sa neupotrebljenim i založnicem da se dosadnja nepravda u tom pogledu što pre odkloni.

Usvaja gledište učiteljstva da se školski nadzornici postavljajo po saslusanju Gl. Prosvednog Saveta i u tom pogledu preduzeće nužne korake.

Odnosno učiteljstva u Hrvatskoj izjavljuje da je to problem državne politike u kojoj je usvojeno gledište da ne treba ići u krajnosti i isključivosti i da otklanjanjem toga treba uticati na stalnožavanje nezadovoljstva. On je sve slušajeve za koje se uverio da imaju partijskih primeča popravio, a i u buduće vodiće računa o zahtevima Udruženja.

Stanje prosvete u Južnoj Srbiji zahteva naročitu pažnju i velike žrtve. On pojma položaj tamošnjih učitelja koji, su lišeni svih uslova potrebnih za život kulturnog čoveka, i kao prvi korak za stvaranje povoljnijih prilika za njihov život i rad jeste podizanje modernih školskih zgrada u tamošnjim selima što država mora sama pomoći.

Pedagoška akademija ali fakulteta?

(Nekaj odgovora na članek tov. V. Modrinjaka.)

Na kongresu UJU se je v zvezi s problemom učiteljske izobrazbe razpravljalo tudi o vprašanju višje pedagoške šole in reorganizacije učiteljske.

Jasno je, da ta vprašanja v tem smislu, kakor so se nedavno razmotrivala v »Prosveti«, za nas ne obstojajo — za nas, to je za vse one, ki učiteljske kot splošna obrazovalnišča za učiteljski naraščaj odklanjajo in enako tudi višje ped. šole, kakor jih zamišlja ministrska naredba iz leta 1920. Po tej naredbi bi služile te šole trojnemu namenu: kot fabrike za pedagoške mandarine, za »profesorje« na učiteljskih in za »višje« učitelje na meščanskih šolah. Za nas ni sporno, da bi pomenila taka višja pedagoška šola v našem šolstvu korak nazaj in bi v protislovju z našim prizadevanjem ustvarjala nove kategorije učiteljstva. Zato moramo izjavo profesorskega zbora filozofske fakultete v Beogradu, ki se obrača proti tem višjim pedagoškim šolam, v nekem oziru celo pozdravljati. Seve je treba priznati, da je s širšega državnega vidika ves problem manj enostaven kot z ožjega slovenskega, vendar razsoden človek ne more od nas zahtevati, da bi svoje zahteve v nazadnjaškem smislu prikrojili razmeram v drugih pokrajinah, ker to ne bi bilo v interesu celokupnega šolstva. Stvar zakonodaje je, da unese v zakon za prehodno dobo tudi prehodne določbe. Pota do cilja pa si ne pustimo zagraditi. V načelnih vprašanjih ne smemo popuščati in tov. Modrinjak, ki je brez dvoma pogumen mož, ne sme poguma tudi drugim odrekati. Niti z daleka mi ne prihaja na um, da bi delal komurkoli katerekoli koncesije iz drugih kot iz zgolj stvarnih razlogov. Vseeno sem tov. Modrinjaku hvaležen, da je odločno zagrabil problem pri onem koncu, kjer mu utegnemo priti najprej do živga.

Modrinjak odklanja pedagoško akademijo in hoče, da prevzame posebna pedagoška fakulteta obrazovanje vsega

Na pitanje o V. P. Školi, G. Ministar je izjavio da će se ta škola ukinuti. Tom prilikom G. Ministar je pročitao Izvršnom Odboru mišljenje univerzitetskog saveta o prijemu učitelja na Univerzitet koje je po učitelje negativno, a uporedo sa tim mišljenjem i odvojeno mišljenje univerzitetskog profesora g. Brane Petronijevića, koji traži otvaranje pedagoškog odseka na Univerzitetu i na suprot mišljenju univerzitetskog saveta traži: da se na taj odsek samo i jedino primaju učitelji, a nikako svršeni maturanti srednje škole. Izjavljuje da se s ovim mišljenjem slaže, da je i on za prijem učitelja na Univerzitet i da će učiniti sve da taka odredba uide u zakon o Univerzitetu. Radi toga učiniće nov pokušaj da za ovo gledište zadobije profesorski savet Univerziteta.

Povodom ovoga Izvršni Odbor je obavestio G. Ministra o odlukama učiteljskog kongresa u pogledu višeg učiteljskog obrazovanja koje predstavljaju mišljenje učiteljstva po ovom pitanju. Time je ovaj razgovor završen.

učiteljstva, da, on naravnost svari pred polovičarsko rešitvijo vprašanja.

Ako bi šlo za tezo — antitezo: samostojna akademija ali fakulteta, bi moral priznati, da je njegova skrb kolikor toliko utemeljena, a v našem slučaju gre le bolj za besedo kot za stvar. Ni take važnosti, ali nosi institucija, ki ima nalogo obrazovati učiteljstvo, ime akademija ali fakulteta, ampak odločilno je, ali je samostojna, ali del univerze.*

Zakaj se nisem zavzel naravnost za pedagoško fakulteto? Pedagoška fakulteta, ki bi zaslužila to ime, nikakor ni tako enostavna stvar, kakor si jo utegne ta in oni predstavljati. Kot samostojen del univerze bi morala imeti tudi svoj profesorski zbor, docenture za razna specialna področja obširne pedagoške vede. Razen za sistematično in historično pedagogiko bi moralo biti preskrbljeno tudi za praktično pedagogiko in za tehnično-umetniške stroke. Za druge znanstvene stroke bi morala vseeno še skrbeti filozofska fakulteta, ker pedagoška ne more imeti svojega slavista, zgodovinarja, geografa, kemika itd. Pri vsem tem ne smemo pozabiti, da je poklicna izobrazba učiteljev glede svoje vsebine in naloge kolikor toliko sporna zadeva in mi sami še nismo opredelili v tem pogledu svojega stališča. Upam, da bomo imeli pogum, da tudi nekaj svojega, izvirnega unesemo v ideal učiteljske izobrazbe, kakor so ga zasnovali drugod.

* Ako ne bi združevali z besedo »akademija«, »akademijski« nek program, bi bilo bolje, da bi naše bodoče obrazovalnišče imenovali kratko »pedagoška šola«, vsaj dotlej, da je ne bi smeli z vsem pravom nazivati fakulteto. Izogibati bi se morali vsem nazivom, ki kakor »višja« in »visoka« pomenijo neko razredovanje šol po rangi, česar res demokratični narodi, kakor Amerikanci in Angleži ne poznajo. (Primerjaj: Dr. Turic, Načrt osnove »Visoke« škole za razvitak pedagogike in odgoj pedagoga.)

Pedagoška fakulteta se potemtakem ne da čez noč ustvariti, kar priznavajo tudi najvnetejši njeni zagovorniki. Vidim torej za enkrat samo dve poti, ki vodita do cilja: ali kolikor toliko samostojen akademski inštitut, v nekaki personalni uniji z univerzo, ki bi se polagoma razvil v pedagoško fakulteto,* ali pa filozofska fakulteta, na kateri bi se ustanovil poseben pedagoški oddelek. Za eno in za drugo imamo že zglede v Nemčiji.

Priznati moram, da se nisem mogel odločiti za propagiranje drugega načina rešitve našega problema.

Pomisliki proti filozofski fakulteti kot obrazovalnišču za ljudskošolsko učiteljstvo so načelnega in praktičnega značaja.

Nisem med onimi, ki bi hoteli pri učiteljskem obrazovanju uveljaviti izključno le praktične pedagoške vidike, ki bi znanstvenim strokam odmerjali le toliko prostora, kolikor to zahteva obvladavanje snovi za prakso, ker končno je treba za spoznavanje in samostojno izbero kulturnih vrednot obrazovalnega in vzgojnega pomena vendar nekoliko temeljitejšega strokovnega znanja in vsaj v eni stroki bi kazalo, da bi segel vsak učitelj malo bolj v globino, da ne bi ostal povsod polovičar, a vendar si predstavljam naše bodoče obrazovalnišče nekoliko drugače kot je univerza — vsaj v luči kritike njenih poznavalcev. Njene dvojne naloge: gojiti vedo radi vede in pripravljati slušatelje za njih bodoči poklic pač ni lahko spraviti v sklad — zlasti ne na filozofski fakulteti. Ni dvoma, da je treba na bodočih naših obrazovalniških čim ožje zveze znanosti z življenjem. Naša naloga ne more biti, da gojimo znanost s samostojnim raziskavanjem, naša naloga je prak-

* Najrazboritejši nasprotnik pedagoških akademij in zagovornik pedagoške fakultete, prof. Kühnel sam priporoča to pot. Kutzner, na katerega se Modrinjak sklicuje, navaja v svoji brošuri kot enega najtehtnejših argumentov proti pedagoškim akademijam in za pedagoško fakulteto, da mora pedagoška veda imeti neke mesto za strogo znanstveno proučevanje in svoboden znanstven razmah, kar se mu zdi samo na univerzi mogoče in sicer samo v zvezi teorije s prakso. (Glej medicinsko fakulteto!) Tej potrebi pa lahko ustreže tudi filozofska fakulteta, ako ima svoj pedagoški oddelek, seminar in vadnico. (Glej Jeno!) Modrinjak nadalje opozarja na Reichsvolkschulkonferenz l. 1920. v Berlinu, ki je brez dvoma doslej najučinkovitejša manifestacija za našo zahtevo po akademski izobrazbi. Vendar do glasovanja v plenumu ni prišlo, dasi so se razen enega, vsi govorniki izrekli za ta naš postulat. Pri glasovanju v odseku, kjer so daleko prevladovali visokošolski in srednješolski profesorji, se je izjavila ogromna večina proti samostojnim akademijam kot izključnim obrazovalniščem za ljudskošolske učitelje, večina pa je našel predlog, naj bodo dopustne poleg drugih visokošolskih uredb tudi take akademije za izobrazbo vsega učiteljstva — tudi srednješolskega. Z 29 proti 26 glasom se je izrekel odsek proti pedagoškim fakultetam. Sprejet pa je bil predlog, da se naj pritegnejo filozofske fakultete poleg drugih institucij v te namene. Velika večina se je izrekla za to, da se v tesni zvezi z obstoječimi visokimi šolami ustanovijo posebni pedagoški inštituti za izobrazbo ljudskošolskega učiteljstva.

tično-vzgojna. Duh, ki bi naj vladal v bodoči učiteljski šoli, mora biti duh znanstvene delovne zajednice, kjer stopa predavanje, snov v ozadje, duh, ki usmerja vse mišljenje v pedagoško smer in trajno upliva na značaj bodočega vzgojitelja, ki podčrtava »kulturo človeka napram kulturi snovi.« Pogosto se povdarja, da tudi za profesorski naraščaj na srednjih šolah ne bi škodilo nekaj reforme v izobrazbi, proč od pretiranega intelektualizma k pedagoškemu mišljenju, nekaj reforme v praktično smer, a zdi se mi, da ni naša stvar, da bi drugim svoje nazore usiljevali in zahtevali, da bi se filozofska fakulteta preobrazila nam na ljubo v zgorajšnjem smislu. Računati moramo z zelo starimi tradicijami univerz, a tudi z dejanskimi točkami. Nismo v Ameriki, kjer se praktičnim potrebam brez pomislekov lahko in hitro ustreže. Nečemo pa tudi, da bi bili naši slušatelji na univerzi morda neljubi gostje. Želimo, da bi naši univerzitetni profesorji z veseljem sodelovali pri reševanju naše ga vprašanja in pri obrazovanju bodočega ljudskošolskega učiteljstva. Ne smemo končno omalovaževati, da nam je treba gotove svobode, da si svoje bodoče obrazovalnišče izgradimo po lastnem zamisleku. Tudi naša poklicna šola imej poleg ožje svoje naloge še drugo širšo, postani torišče resnega poučevanja vseh narodnih življenskih in kulturno-vzgojnih vprašanj, prava kulturna akademija in narodni pedagogij. Nekaj mož Krekovega duha bi si želel na njej kot učitelje.

Težko si je predstavljati tako inštitucijo v okvirju filozofske fakultete, pač pa si jo lahko zamislimo kot kolikortoliko samostojen inštitut (akademijo), ki bi mu bila na razpolago vsa obrazovalna sredstva, s kojimi univerza razpolaga (knjižnice, zbirke, laboratoriji) in na katerem bi preko tesnega fakultetnega okvirja sodelovali vsi profesorji, ki bi jih veselil ta novi delokrog. Prepričan sem celo, da si univerza ne bo dala vzeti iz rok duhovnega vodstva take institucije s tako važnimi občenarodnimi vzgojnimi nalogami. V skromnem obsegu se da ta načrt takoj izvesti, dočim bi morali na pedagoško fakulteto še dolgo čakati. V bistvu zahtevam torej prav isto kot tov. Modrinjak, da se namreč naše obrazovanje vrši na univerzi, le da ne zahtevam nekaj, kar izgleda nekoliko utopično in kar bi utegnulo zadeti na odpor pri onih, na kojih prostovoljno sotrudištvo računamo. Ako smo si torej glede stvari edini, se ne bo težko glede imena pobotati.

Važnejši od vsega je, da je to, kar hočemo, realno zamišljeno, v svoji osnovi zdravo, da je možen nadaljni razvoj, postopna izgraditev idealnega načrta, ki ga na mahi seve ne moremo uresničiti. Ker pa vemo, da nam je pot do cilja tako dolgo zagajena, ko obstoja sedanja separacija učiteljskega študija, ko obstoja jo za splošno obrazovanje učiteljskega naraščaja posebne šole, velja naš prvi boj učiteljskem. Vemo, da bo ta boj še dolg in trdovraten. Če v tem boju uspešno, dosežemo tudi vse drugo, drugače pa ostane vse govorjenje in pisanje o akademski izobrazbi ljudskošolskega učiteljstva brezplodno.

Udeležencem je bil na razpolago program in besedilo pesmi, za kar so se posebno zanimali vnani tovariši in tovarišice.

Mešani zbor »Glasbene Matice« je nastopil burno pozdravljen točno ob 8. uri. Koncert je vodil osebno kons. ravnatelj in koncertni vodja g. Matej Hubad. Zbor je izvajal bisere naše moderne literature in najlepše naše narodne pesmi. Zbor je žel za svoje izvajanje burno priznanje. Vkljub neznosni vročini je absolvirjal svoj dolg program precizno in brezhibno, ne da bi pevci in pevke v pavzi zapustili oder.

Po dr. Švabovi: »Zdrava Marija«, je deputacija sestojeca iz Slovenke, Srba in Hrvata poklonila ravnatelju g. Hubadu lovorov venec s trakovi, z napisom »Mojstru Hubadu — Kongres UJU«. Enako je prejel lovorov venec pevski zbor »Glasbene Matice«, solistinja ga. Počivalnik-Vohinčeva pa šopek.

Pevski zbor »Glasbene Matice« je nagovoril pred poklonitvijo predsednik UJU tov. Milutin Stanković, nakar se mu je zahvalil predsednik pevskega zbora »Glasbene Matice« g. Skalar. Nepopisen je bil prizor, ko se je iz balkona vslo morje cvetic na zbor in na južne bratske goste.

Iz vrst kongresnih udeležencev iz Srbije in Hrvatske smo čuli, da je bil kon-

cert krona umetniškega užitka ob kongresu.

Koncert in telovadbo moramo tudi mi označiti kot dvoje najvažnejših kulturnih prireditev od kongresa, ki sta izpopolnjevali namen in delo kongresa samega.

Komers.

Po koncertu »Glasbene Matice« je priredil kongresni odbor Glavnemu Odboru UJU in zastopnikom pokrajinskih odborov UJU na verandi restavracije Zvezda komers, kateremu so prisostvovali tudi lokalni oficijelni zastopniki korporacij itd.

Pri komerzu je svirala muzika dravske divizije pod osebnim vodstvom kapetana g. dr. J. Čerina. Komers je izpadel sijajno in je bila režija izvedena v čast restavraterju g. Krapežu.

Oficijelni del nagovorov je otvoril predsednik UJU tov. Milutin Stanković, ki je nazdravil Nj. Vel. kralju Aleksandru, kot vodji velikih činov za osvoboditev in ujedinjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev in kot poroku, da se bo to ujedinjenje izvedlo do kraja. Muzika dravske divizije je zasvirala »Bože pravde« in hkrati je bil ves restavracijski vrt poln burnih prisrčnih ovacij na kralja.

Temu so sledile oficijelne zdravice, iz katerih vseh se je vlekla rdeča nit

toge in volje do osvoboditve še neodrešenih bratov.

Člani kongresnega odbora so medtem spremljali posamezne goste, med njimi zastopnika češkega in slovaškega učiteljstva g. Adolfa Obsta in M. Oriška na kolodvor, ker so odhajali v domovino.

IV. D.

Požegarju k 60 letnici.

V prijazni vasi Gederovci v Prekmurju — ob glavni cesti, ki spaja Murško Sobotu z avstrijsko Radgono, — tam živi in deluje znani naš tovariš, pedagoški filozof, g. Avguštin Požegar. Prijazen je ta kraj, prijazna je dvorazredna državna šola ob glavni cesti z lepo obdelanim vrtom tik bistrega potoka, prijazna pa je tudi mlada obitelj našega Požegarja, ki je obhajal dne 13. avgusta 1923 60 letnico svojega rojstva, h kateri mu vsi obilni tovariši, znanci in prijatelji, bodisi moškega ali ženskega spola, prav iskreno čestitamo.

Tovariš Požegar je prišel v Prekmurje pred 3 leti in se počuti tukaj vsled gori navedenih »prijaznih« momentov kljub vsem neprilikam življenja v diogenjski skromnosti in zadovoljnosti povsem srečnega in takorekoč pomlajenega.

Deloval je poprej dolga leta v Žiteč-

istotako kakor tukaj ne le pri tovariših in tovarišicah, marveč tudi pri drugi inteligenci čislana in priljubljena osebnost. Koliko resnih, pa tudi s humorjem natripanih govorov je poteklo iz njegovih ust na raznih zborovanjih in tovariških sestankih! Mnoga leta je bil predsednik mariborskega učiteljskega društva ter zastopnik učiteljstva v okrajnem šolskem svetu. Z besedo in pisavo je znal vzpodbujati učiteljstvo k marljivemu delovanju, k edinstvu in narodnosti, — ker vse to je bilo pod Avstrijo nujno potrebno.

Iz Žitečke vasi je v produktivnih letih 1904—1911 zalagal naš »Popotnik z jednatimi pedagoško-filozofskimi spisi, kakor: »Prosveta«, »Preveč ne bo nikdar!«, »Vplivi dušnih pretresov pri domači in javni odgoji«, »Laž in resnica«, »Otroci, odgovorjatelji odraslih«, »Zbor-duša«, »Telesni siločut in njegova higijena«, »Je-li kazni odgojno sredstvo?«, »Idealizem in realizem«, »Svobodna beseda o svobodni metodi« i. dr.

Ta leta so bila za istino najplodovitejša, vendar bi se motili, misleči, da se je naš Požegar v Žitečki vasi iztrošil. Nikakor! Prinesel je tudi v Prekmurje še dovolj duševnih zakladov, je še svež in dobro ohranjen po duhu in po telesu. Res je, kakor pravi čisto sam: »Lasje in brki kažejo na starost, srce in duh pa sta mlada!« Kakor pred leti, tako je Po-

Naša kulturna organizacija.

Ferijalni Savez učiteljstva.

III. kongres Ferijalnega Saveza v Beogradu, 15.—18. julija t. l.

(Dalje.)

Po svečani sjednici je bil izvoljen verifikacijski odbor, koder nas je zastopal tov. Mrovlje. Predali smo pooblastila naših podružnic — pa hajdi na ručak.

Beograjski Lokalni Odbor F. S. se je izkazal kavalirja. V hotelu »Srpska kruna« poleg Kalimegdana nas je gostil od nedelje do torka, kot je bil predviden kongres. Ker se je kongres radi nepotrebnih debat raztegnil še na sredo, Lokalnemu odboru pa je zmanjkalo pare, smo v sredo ručali v neki turški »Kujni«, koder je bilo ceneje kot pri »Kruni«. Po ferijalno!

Ker je bil predsednik U. O. F. S. g. prof. Vlado Lapajne bolan in je le z velikanskim naporom prišel v Beograd iz golega idealizma do organizacije, ni mogel vzdržati dalje časa in je po svečani seji oddal posle podpredsedniku ter se vrnil v Ljubljano.

Nadaljevali smo popoldne v dvorani II. beograjske gimnazije. Za poročilom verifikacijskega odbora, ki je overovil 96 delegatov, je sledila določitev raznih odborov. V odboru za molbe in žalbe je bil tov. Janežič, v odboru za promeno pravil tov. Pirnat.

V ponedeljek smo pričeli ob 9. uri dopoldne. Odbor za overovljenje zapisnika II. kongresa je javil, da je lanski zapisnik spisan tako škandalozno površno in nečistljivo, da se ne more overoviti.

Sledilo je poročilo Upravnega odbora. Predsednikovo poročilo je čital pokrajinski pov. za Slovenijo g. Maček, ki je po naročilu predsednikovem njegovo vsled bolezni nepopolno poročilo dokončal. Vnela se je zato živa diskusija, ki je končala tako, da se je sprejel samo oni del predsednikovega poročila, ki ga je pisal predsednik sam. Poročilo blagajnikovo nam je kazalo visoke številke, pa nič denarja. Promet je bil ogromen. Pri poštnem čerkovnem uradu ima F. S. še 14.000 Din ter precej nepokritih dolgov pri podružnicah. Poročila Pokrajinskih poverjenikov so bila zanimiva, najbolj poročilo bosanskega poverjenikstva. Pri smo pridni Slovenci, z marsičem smo se lahko pohvalili, a Bosanci so le tiči.

Poročilo glavnega poverjenikstva nam je podal tedanji glavni pov. g. Stanko Zorko. Ni bilo vse prav, ni bilo vse v redu. Padalo je na ubogega Zorka da je bilo kaj, čeravno on ni vsega zakrivil. Ne bom ga pral, ni brez krivde, mnogo mnogo bolje bi lahko vse uredil, a povsem obsoditi bi se ga ne smelo, neizkušeni je še, do glavnega pov. je prišel kot slepa kura do zrnja, še prej ni bilo tam vse kot bi moralo biti. Kongres se je prepričal, da je glavni pov. pravzaprav nepotrebna šarža in jo je tudi odpravil.

Poročilo revizijskega odbora pa je kongresu odprlo oči. Sestavljeno je bilo

žegar tudi dandanes zvest svojim v življenju utrjenim načelom, še vedno pristaš svobodne metode, rad je v družbi tovarišev(ic), počuti se med njimi srečnega in nam pove še marsikatero važno besedo in razodene dobro misel. Iz bogatega zaklada svojih izkušenj deli radodarno mlajšim tovarišem ter jih vnema za narodno-prosvetno delo in — altruizem.

Svojo ljubezen in udanost mu je prekmursko učiteljstvo dokazalo s tem, da ga je soglasno izvolilo predsednikom novoustanovljenega učiteljskega društva za Prekmurje. Boljšega pač ne bi bilo moglo izbrati; zakaj Požegar je bil tisti, ki je s čudovito mirnostjo in potrpežljivostjo znal vselej umiriti razburjene duhove med »prišleki« in domačini, da so se polagoma zblížali in si danes med seboj zaupajo, umel pa je tudi unesti v društvo pravi duh in živeti, da je danes približno na enaki stopnji kakor druga učiteljska društva v Sloveniji.

Priznava njegove zasluge kot pedagoškega predavatelja in pisatelja, nič manj kot izbornega stanovskega organizatorja in odkritosrčnega, značajnega tovariša, želimo povodom 60letnice tovarišu Požegarju, naj mu bo srečna še dolga bodočnost!

Še mnoga srečna leta
vzgojij Prekmurce. Ti,
da narodno državni duh
triumf svoj tukaj doživi!

Eden za vse!

tako strogo objektivno in strokovno, da je želo burno priznanje celega kongresa. Mnogo je bilo gnilega v deželi Danski. Dober nauk vsem, kako ne sme biti. Skrbeli bomo, da bo letos drugače.

Delo kongresa je v vseh točkah in vedno ovirala diskusija o lanskem zagrebškem kongresu F. S. ter o bivšem glavnem poverjeniku dr. Janže Novaku. Ker o vsej stvari nismo dovolj informirani in ker je to bolj zadeva lanskih ferijalcev, se odtegnemo vsakeršni sodbi. Menimo le, da bi bilo bolje, da kongres ni načel te pereče točke, oziroma, ker je že bila načeta, da bi jo bil vodil popolnoma nepristransko. Biležimo kot opazovalci.

Ko je bil razrešen stari upravni odbor, se je prešlo k izmeni pravil. Pravila so se prilagodila vstopu učiteljstva, profesorstva ter učencev osnovnih šol v F. S. Izvršila se je izprememba pravil v smislu decentralizacije. Pokrajinska poverjenikstva so spremenila v oblastne odbore, ki bodo imeli mnogo večjo kompetenco od dosedanjih pokrajinskih poverjeništev. Centrala, ki je bila dosedaj z delom preobložena, bo v marsičem razbremenjena od oblastnih odborov. Teh bo sedem, in sicer: v Beogradu, Novem Sadu, Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu, Splitu in Skoplju.

(Dalje prihodnjič.)

Splošne vesti.

— **Zdravstveno stanje poverjenika UJU g. ravn. Luke Jelenca** se je v toliko izboljšalo, da je že zapustil bolnico in se nahaja sedaj v domači oskrbi.

— **Prevod učiteljstva v razrede po novi službeni pragmatiki.** V ministrstvu prosvete so se pričele priprave za prevod prosvetnih nastavnikov na plače in položaje po novem zakonu o državnih uradnikih. Povod tega je predsednik UJU g. Milutin Stanković 18. t. m. posestil pomočnika ministra prosvete g. dr. Svetolika Stevanovića, ki je po položaju tudi član državne komisije za izvedbo činovnega zakona. G. Stevanović je izjavil, da bo obvestil o položaju in početku dela UJU takoj, ko prejme ves potreben material za to razvrstitev in da hoče to delo izvršiti sporazumno s predstavniki UJU.

— **Ureditev višje učiteljske izobrazbe.** Pomočnik ministrstva prosvete g. dr. S. Stevanović je izjavil predsedstvu UJU, da bo povodom resolucije II. kongresa UJU v Ljubljani glede vprašanja višje učiteljske izobrazbe spravil to vprašanje v jeseni pred narodno skupščino, kjer naj se vprašanje višje pedagoške šole in njene reforme končno reši. Ministrov predlog se bo glasil, da se šola ukine, a višja učiteljska izobrazba naj se prenese in omogoči na univerzi.

— **Apel na ministra vojne.** »Narodna Prosveta« prinaša poseben apel na ministra vojne, kjer se prav energično zavzema za učitelje-vojake.

— **Ukinjenje šolskih maš.** Oddelek za prosveto in vere v Zagrebu je v sporazumu s hrvatskim episkopatom ukinil obvezno obiskovanje šolskih maš. Določeno pa je, da se mora šolska mladina na vsak način udeleževati procesije na Tellovo.

— **Padanje šoloobveznih otrok.** Število razredov v Mariboru na ljudskih šolah se bo letos znatno skrcilo, tako da bo mesto 80 samo 70 učnih mest. Odvišno število učiteljstva se razreši službe. — Pomožna šola se razširi na štiri razrede in pripravljani razred.

— **Učiteljski pripravniki, odnosno pripravnice,** ki so dovršili učiteljska z zrelostnim izpitom in ne morejo dobiti mesta v Sloveniji, dobe lahko učiteljsko mesto v Dalmaciji. V to svrhu naj pošljejo, kakor pri nas, prošnje na kotarske šolske nadzornike v Splitu, Šibeniku, Benkovcu, Kninu, Sinju, Imotskem, Makarski, Metkoviću, Kotoru, Dubrovniku, Korčuli Hvaru, Supetru. Prosjio lahko hkrati v treh okrajih. Dalmacija sprejme tudi sledeče absolvirane filozofe: 3 zgodovinarje ali zemljepisce, 2 prirodopisca in 3 za francoščino, matematikov pa 5. Prošnje je treba poslati pokrajinski upravi za Dalmacijo (šolskemu oddelku) v Splitu. — Reflektanti in reflektantkinje naj se v to svrhu osebno ali pismeno javijo pri Poverjeništvu UJU v Ljubljani (Učiteljska tiskarna) z navedbo, v katere okraje so prosili.

— **Za poverjenika UJU v Beogradu** je bil izvoljen g. Milan V. Popović, ref. v min. prosvete.

— **Prosvetni proračun za Slovenijo.** Kakor poroča »Narodna Prosveta« je izdan celotni budžet ministrstva prosvete

in je ostal budžet osn. nast. v glavnem neokrnjen, medtem ko je za srednje šole znatno zmanjšan. — Opozorjamo mero-dajne faktorje, ki jim je proračun na upogled, da so na pažnji, da ne bo zopet kakih presenečenj, temveč da se popravijo tudi krivice in nezakonitosti, ki so bile storjene z zadnjim proračunom. (Voditeljske doklade itd.).

— **Učiteljski kongres v Bratislavi.** Na predlog češkoslovaških učiteljev na učiteljskem kongresu UJU v Ljubljani, je podvzelo učiteljsko Udruženje (kakor poročajo listi) potrebne korake, da se bo mogel vršiti učiteljski kongres češkoslovaškega in jugoslovenskega učiteljstva v Bratislavi, kjer naj bi se realizoval predlog zastopnika Češke Obce Učiteljske na kongresu UJU g. Adolfa Obsta in kjer naj bi se postavila realna podlaga za stike med češkoslovaškim in jugoslovenskim učiteljstvom.

— **Umrl je v Ljubljani g. Vinko Novak,** oče tov. A. Novaka, strokovnega učitelja na meščanski šoli v Ljubljani. — Naše sožalje!

— **Tumlirzeve knjige odda** šolsko vodstvo Tolsti vrh pri Guštanju, in sicer: Deutsches Sprachbuch I. 43 kom., izdaja I. 1918; II. 23 kom., izdaja leta 1918; Besedni zaklad, Rape I., 16 kom. I. 1918; II. 35 kom. I. 1917. Knjige so vse broširane in še v dobrem stanju. Cena po dogovoru.

— **Tovarišem, katerih otroci študirajo v Mariboru** sporočam, da ima tov. Davorin Vodenik, Maribor, Gosposka ul. 46, II. nadstr., ki posreduje v imenu »Učit. doma«, več naslovov primernih stanovanj za dijake in dijakinje. Tudi ravnateljstvo »Dijaškega doma« se bo de kolikor največ možno oziralo pri sprejemu na otroke učiteljstva, kakor je zadržilo. Za vsa pojasnila se je obrniti takoj na tov. Vodenika in priložiti znamko za odgovor.

— **V štev. 32. sem pozval maturante 1903 iz Kopra** k proslavi 20letnice mature, a je pomotoma izostalo moje ime. Danes dodajem, da sta dneva 8. in 9. septembra najugodnejša za nas tu in za tovariše v Jul. Benečiji — saj smo tu 4. tam spodaj jih je 9. Ljubljana je centrum za vse. Podrobno pišem vsakemu zasebno. Morda bi bil primeren čas Božič, kot ob 10letnici, ko smo bili v Trstu. Zglašite se podpisane, a to kmalu — saj sestanek bi bil 8. sept. opoldne v Zvezdi in potem nadaljno v skupnem dogovoru. Anton Mervič, v Ribnici (Dolenjsko).

— **Abiturijente mariborskega učiteljskega od 1. 1908.** pridite k sestanku povodom petnajstletnice naše mature v Ptuj 8. septembra ob priliki občnega zbora Ciril-Metodove družbe. Na veselo svidenje! — Stanka.

Neodrešena domovina in obmejno šolstvo.

— **Tomaž Jug,** upokojeni šol. ravnatelj v Solkanu pri Gorici ter soustanovitelj okrajnega učiteljskega društva goriskega praznuje letos 82letnico svojega življenja. Bil je pred desetletji duša vsega učiteljskega delovanja na Gorškem; okrog njega so se zbirali mlajši, danes še živeči: Strnad Franc, Lavrenčič Matija, Orel Josip, Vilhar Franc, Furlani Leopold, Zorn Ivan, Bajt Franc, Medvešek Peter, Križman Ignacij, Možina Anton, Urbančič Lojze, Mermolja Franc i. dr., ki so tudi že vsi osiveli v delu za težko preizkušeno gorško ljudstvo. Zaslužnemu ljubljantu je tržaški »Učiteljski List« posvetil iz peresa sedanjega predsednika goriskega okr. učit. društva tov. Lojzeta Urbančiča, toplo pisan uvodnik, v katerem zaključuje: »Trdni so temelji, delo naše šole in našega stanu je zgradilo trdnjše stebre, a bodoče delo šole in učiteljstva zgradi najtrdnjše stebre, da bo zgradba naše organizacije nerazrušljiva, nezlomljiva — večna. To zgradbo sezidajo le v slogi organizirane moči po zgledu našega stanovskega vzornika Tomaža Juge — častnega člana in stvaritelja našega društva, ob katerega ognju se grejemo že pol stoletja. Solnce si, organizacija, in vsi hočemo Tvojih žarkov! Vzornik naš — naj živi vse stoletje!« — Prelepim besedam se tudi mi od svoje strani pridružujemo ter želimo vsem imenovanim in neimenovanim gorškim tovarišem obilo blagoslova!

— **Naše šole v zasedenem ozemlju.** Pred vojno smo imeli hrvatsko višjo gimnazijo v Pazinu, nižjo realno gimnazijo v Opatiji ter slovensko višjo gimnazijo v Gorici; tu je bilo tudi slovensko moško in žensko učiteljske za ves naš narod v Primorju. Vse te zavode so Italijani po svojem prihodu zatrli, dasi so zatrjevali na ves glas: »Italija, velika

države svobode, Vam da iste državljanske pravice kakor vsem drugim svojim državljanom, vam da šole v vašem jeziku, več kakor vam jih je dala Avstrija.« Tako je bilo vsaj čitati na plakatih, ki jih je dala svoječasnno nalepiti laška vojna uprava po vsem zasedenem ozemlju. Od vseh naših nekdanjih srednješolskih zavodov je ostala višja realka v Idriji, a tudi ta je samo še po imenu slovenska. Novi laški gospodarji so iztrebili s tega zavoda vse boljše slovenske učne moči ter nastavili na zavodu profesorje-fašiste, katerim je izročena v pouk naša slovenska mladina! Slovensko učiteljske so premostile laške šolske oblasti iz Gorice, t. j. iz središča dežele v oddaljeni Tolmin. A kupa krivice, ki jih je deležno naše ljudstvo pod laškim gospodarstvom, še ni polna! Pravkar poroča »Goriška Straža«, glasiloo naših rojakov v goriškem delu zasedenega ozemlja, da nameravajo Italijani še onih par gimnazijskih razredov, ki so jih bili otvorili za slovensko mladino v Idriji, s prihodnjim šolskim letom odpraviti. Tako torej izgledajo slovesne obljube kobariških zmagovalcev! — Nič bolje ni na polju osnovnega šolstva. Zatvarjanje slovenskih in hrvatskih šol, preganjanje jugoslovenskega učiteljstva sta na dnevnem redu. Zlasti je v tem oziru kruto prizadeta naša tužna Istra, kjer kmalu ne bo ene čiste slovenske ali hrvatske šole!

Obrambni vestnik.

SOCIALNO VPRAŠANJE UČITELJEV-VOJAKOV.

Sarajevo, 12. avg. 1923.

V Beogradu so ustvarili nov vojaški zakon ter po njem vpoklicali mnogo učiteljstva iz cele države v rezervno oficirsko šolo v Sarajevu. Dosedaj je učiteljstvo služilo o počitnicah, sedaj pa je še ta ugodnost po zakonu ukinjena. Na prvi pogled je to tudi pravilno. Medtem ko se je ostalo učiteljstvo odpočilo od truda-polnega dela, so morale najmlajše moči, učitelji-vojaki iz učilnice v kasarno, iz kasarne v učilnico. Da je pri tem trpela tudi šola, mi niti ni treba dokazovati. Trdil bi celo, da je ta naredba edino pametna.

Tu pa nastane drugo vprašanje. Ne vem, koliko je resnice na vesti, da šolske oblasti niso dale še nobenega pojasnila glede učiteljev-vojakov, ki so služili eno ali dve leti; bodo li sprejeti v službo brez ovir ali ne. Znano nam je, s kolikimi težkočami si priborijo kolegi-abiturijenti službena mesta. Polni načrtov in z najlepšimi nadami prihajajo iz učiteljskega in mislim, da je to najhujši udarec, ki ga občuti mlada, z ideali prežeta duša. Istotako je z nami. Vojaščina nas potemtakem ne ovira le pravočasno napraviti usposobljenostni izpit, ampak nas vrže naravnost na cesto. Rešili so se nas starši vsaj deloma, ko smo odšli na službo. Vojaščina nas jim vrne in ko vojaščino odslužimo, naj se vrnemo zopet k staršem, da ne poginemo gladi na cesti? Če bodo naše šolske oblasti to dopuščale, sledi naravnim potom, da bodo mlajši učitelji izginjali in z njimi naraščaj. Prvega maja bomo odpuščeni iz vojaške službe. Ali se bo vse to učiteljstvo poganjalo za službena mesta tako, kot se je moralo takrat, ko je dovršilo učiteljske? Mislim da ne.

In ta socialna krivica se bo zgodila učiteljstvu na račun naših šolskih oblasti, če se ne bodo pobrigale za odpomoč. **Vsem prizadetim, ki jih ni malo in v katerih imenu pišem, naj si zasigurajo učna mesta takoj po dovršitvi vojaške dolžnosti, ki so jih morali zapustiti.** Vživeli smo se že v našo misijo, ustvarili si jasen načrt, kako oblikovati narodno šolo h kulturni popolnosti in globoko nam bodo ranjene duše, če bomo čez devet mesecev stali na cesti, brez idealov in v skrbeh, kako si napolnimo želodec. Težko bomo spremenili pot, a morali jo bomo, ker nas bo v to prisilil socialni položaj.

B. Jurančič,

rezervna ofic. šola.

— **ob Svoji k svojim!** Šolske voditelje, tovariše in tovarišice pozivamo, da se drže sklepov pokrajinske skupščine in naročajo svoje potrebščine pri lastnih stanovskih gospodarskih podjetjih. Kongres nam je pokazal kaj zmoremo, če smo gospodarsko trdni. Glejte, da se bo vsakdo držal gesla: Svoji k svojim, in vzpodbujajte nezavedneže! To bo najboljši odgovor na napade raznih listov ljubljanskih in mariborskih, ki so v zadnjem času napadali nas in našo organizacijo. S »Stražo« in »Gospodarjem« je treba tudi obračunati, kar posebno opozarjamo tov. mariborske oblasti.

Učiteljski pravnik.

—Š **Učitelji vojniki.** Svi učitelji koji su letos prvi put stupili u kadar, moraće odslužiti ceo svoj vojnički rok bez prekidanja. Povodom ovoga naše je Udruženje činilo korake da i ovi učitelji služe svoj rok za vreme školskog odmora što je i po prosvetne interese najcelishodnije. U tome smislu i Ministar Prosvete učinio je predstavku Ministarstvu Vojnom, ali ta predstavka nije uvažena i pomenuto rešenje ostalo u snazi. Povodom toga moraće svi ti mladi učitelji dati ostavku na državnu službu i odluka u tome smislu već je 16. ov. meseca upućeno svima školskim i finansijskim upravama u zemlji. Na ovaj način, nekoliko stotina seoskih škola u zemlji, i to u mestima gde su najpotrebnije, ostaće bez nastavnika, što ne bi bilo da je način služnja kadra za učitelje ostao kao i ranije, za vreme ferija.

— **N. P.** (Kakor javlja nadalje N. P. dobe prizadeti učitelji svojo plačo in dodatke še vključno za mesec september in potem izgube pravico do iste. Ta odredba je zelo kruta posebno za to, ker bo na ta način ostalo preko 500 učiteljskih družin brez sredstev in isto toliko osnovnih šol ostane brez učiteljev.)

—Š **Poziv učnim osebam v službovanje.** V razglasu višjega šolskega sveta z dne 9. avgusta 1923, štev. 8924, štev. 75. Urad. lista je v 10. vrsti odgoraj pomotoma izostala besedica »Ptuj«. Prizadete učne osebe se opozarjajo, da se morajo prijaviti vsaj do **5. septembra t. l.** tudi pri okrajnih šolskih svetih v področju okrajnega glavarstva v Ptuj. V predzadnji vrsti II. odstavka se glasi mesto »krajev« »okrajev«. Dalje se glasi predzadnji odstavek: »Ta razglas naj sprejmejo na znanje tudi one zgoraj omenjene osebe, ki bi morda ne prejele še posebnega obvestila od pristojnega okrajnega šolskega oblastva. — Za predsednika: Westers r.

—Š **Anonimne ovadbe.** V poročilu obrambnega odseka (učiteljske skupščine v Ptuj) manjka pripomba, da smatramo častniške napade anonimnim, ki spadajo z drugimi anonimnimi ovadbami v koš in ne da se uvažajo na podlagi teh disciplinarne preiskave.

—Š **Poštnine proste službene vloge (dopisi).** Nekatere pošte ne pripoznajo šolskim vodstvom prostost poštne priporočena pisma. S tem, da je službeni list (poštni uradni list) št. 19 leta 1921. objavil, da se smatrajo šolska vodstva (ne pa krajni šolski sveti) državnim uradom, je tudi odločeno, da imajo iste pravice kakor drugi državni uradi, okrajno glavarstvo, sodišče itd. in smejo oddajati tudi priporočena pisma poštne prosto. — Seveda uporabljamo to pravico le v izrednih, važnih zadevah.

—Š **Podaljšanje počitnic.** Višji šolski svet je sklenil v svoji zadnji seji, da lahko okrajni šolski sveti v slučaju nužne potrebe po svoji uvidevnosti posameznim učencem podaljšajo počitnice do 31. oktobra. — To obvestilo je napravilo mnogo zmešnjav. Starši hodijo sedaj k šolskim vodstvom in krajnim šolskim svetom in hočejo kar vse otroke oprostiti. Ne dajo si dopovedati, da tudi okrajni šolski svet ne sme kršiti postave in lahko le take otroke oprosti šolskega pouka, ki so že polnih 6 let hodili v šolo. — Višji šolski svet prosimo obvestila: 1. Ali naj posamezniki prosijo za oproščenje, ali lahko krajni šolski sveti zbira prošnje kakor za poletno oproščenje. 2. Ali velja pomladi dovoljeno poletno oproščenje do 31. oktobra, ali je treba sedaj na novo prositi.

Književnost in umetnost.

Nove knjige in druge publikacije.

—kpl. **Ročni katalog** Učiteljske tiskarne je izšel. Poleg koledarja ima podatke o službenih prejemkih, stanarini in ogrevu, povišicah, nagradah in dokladah itd. Posebno zanimiva so praktična pravna navodila in statistični pregled šolstva in učiteljstva. Ob koncu je ročni zapisnik za razrednega učitelja. Cena samo zapisniku vez. 8 Din. tudi z omenjenimi podatki vez. 10.50 Din.

—kpl. **Knjižica praktične pedagogije.** Radovi vježbaonica zagrebačke Viš. pedag. škole. Izdaje dr. Jure Turić, profesor praktične pedagogije. Prva knjiga: Metodika škole rada od dr. Jure Turića. Dobiva se u Upravi knjižnici praktične pedagogije. Zagreb, Tvrnička 10. Cijena 20 Din i poštarina 3 Dinara.

—kpl. **»Splošna knjižnica«.** Tekom tega meseca je pričela v založbi Zvezne knjigarnarje v Ljubljani izhajati »Splošna knjižnica«, ki bo obsegala vse panoge književnosti. V pestri vrsti

bodo sledila leposlovna in znanstvena dela vseh strok in struj iz sodobnega in starejšega domačega slovstva. Poleg tega bodo zastopani v »Splošni knjižnici« po možnosti tudi važnejši avtorji ostalih slovanskih narodov in svetovni avtorji sploh. Slovenska javnost bo gotovo upoštevala resno kulturno stremenje tega podjetja. Zato je pričakovati, da se temu primerno odzove.

—kpl. **Dr. Janez Ev. Krek: Izbrani spisi,** I. zvezek. Mlada leta 1865.—1892. Založilo Društvo dr. Janez Ev. Krek v Ljubljani. Cena 45 Din (s pošto 47 Din) broš., 56 Din (s pošto 58 Din) vezanemu izvodu. Dobi se v knjigarni »Nove založbe« v Ljubljani, Kongresni trg 19.

—kpl. **Nova učna knjiga: Zgodovina novega veka** za nižje razrede srednjih šol. Spisal prof. J. Bučar. Cena 30 Din.

—kpl. **Dr. A. Kraigher: Mlada ljubezen.** Roman. Izdala in založila knjigarna lg. pl. Kleinmayr & Ferd. Bamberg v Ljubljani. Cena elegantno vezani knjigi 60 Din.

—kpl. **Rozman Ivan: Nova erotika.** Disonance in akordi. Izdala in založila knjigarna Kleinmayer & Bamberg. Cena vezani knjigi 30 Din.

—kpl. **Pasijonke.** Povestice za mladino. Spisal Ivan Dornik. Založba Goričar & Leskovšek v Celju. Cena 5 Din.

—kpl. **Ivan Albrecht: Ranjena gruda,** povest. Splošna knjižnica št. 1 v Ljubljani 1923. Izdala in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. 104 strani. Cena broš. 12 Din, vezani 17 Din.

—kpl. **Josip Jurčič: Spisi. VIII. zvezek. Uredil dr. Ivan Grafenauer.** 1923. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena broširani knjigi 20 Din, vezani 30 Din.

—kpl. **Citraši! Slovenske narodne pesmi s Koroškega za četre in petje,** priredil in izdal Ivan Kiferle v Ljubljani, Krojaška ulica 8, II. nadstropje (gostilna Maček). Zvezek XI. vsebuje 30 narodnih pesmi, ki so razen zadnje vse s Koroškega. Vsebina bogata, oblika lepa, papir prvovrsten. Cena 20 Din, s pošto 2 Din več. Pošilja pa se le proti predplačilu, ker je to najhitreje in najceneje.

—kpl. **Rado Murnik: Na Bledu,** povest. »Splošna knjižnica« št. 2. V Ljubljani 1923. Izdala in založila Zvezna tiskarna in knjigarna. 181 strani. Cena broš. 16 Din, vez. 22 Din.

—kpl. **Zgodovinske anekdote II. zvezek. Zbral dr. Vinko Šarabon.** 1923. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena 16 Din.

Ocene.

—k **Rado Murnik: Na Bledu,** povest. Menda ne trdimo preveč, ako pravimo, da je »Na Bledu« ena najzabavnejših izvirnih slovenskih povesti zadnjih let. V dejanje, ki se razpleta prijetno in tako zanimivo, da od prve do zadnje strani veže čitatelja, je položil Murnik toliko svoje vedre šegavosti in zdravega humorja, da bo knjiga vsakomur zdravo razvedrilo, ki bo pomagalo za trenutek pozabiti vsakdanje brige in nadloge ter živeti v veseli družbi na Bledu, ki je uprav mojstersko pisan. Za to delo smo Murniku lahko hvaležni. Murnikova povest »Na Bledu« je izšla kot drugi zvezek nove »Splošne knjižnice«, ki bo po svojem načrtu polagoma prinesla vse boljše, v širokih krogih zelo priljubljene Murnikove humoristične spise.

—k **Zgodovina novega veka za nižje razrede srednjih in njim sorodnih šol.** Spisal Jos. Bučar, prof. v Ljubljani. Izšla je nova učna knjiga, ki bo sigurno dobrodošla našim šolam, posebno ker sega v najnovejšo dobo in prav spretno in pregledno obdelava posamezna poglavja. Ob koncu je prav dobro sestavljen kulturni pregled 19. in 20. stoletja, kjer omenja avtor gospodarski razvoj, znanost in narodno književnost, od umetnosti posamezna polja glasbe, slikarstva, kiparstva in stavbarstva, kjer se dotiče v prvi vrsti slovanske in domače literature. Enako je tudi v knjigi sami tej smeri posvečeno mnogo pozornosti. Knjiga ni preobširna in bo radi preglednosti gotovo v polni meri ustrezala svojemu namenu.

—k **Krekovi izbrani spisi, I. zvezek.** Prvi zvezek obsega tisto dobo Krekovega življenja in pisateljevanja, ki je tudi večini njegovih znancev najmanj znana: šolsko dobo, učna leta našega mojstra. Življenjepisni del obsega Krekovo življenje od zibelke do doktorata, spisi se začnejo z gazelo štirinajstletnega dečka, priobčeno v aložijevskih Domačih va-jah, in končajo s pismom z dne 14. maja 1892, ko je odhajal 26letni doktor bogoslovnih ved na svojo prvo službo. Knjiga

obsega 59 strani uvoda, 18 pisem, 18 pesmi, en dramatičen prizor, šest povesti (deloma v odlomkih), nalogo osmošolca Kreka in pet člankov in listkov, priobčenih v »Slovincu«; med slednjimi bo zbudil posebno pozornost Krekov odgovor na Tavčarjeve »4000«, ki je bil doslej pri nas čisto nepoznan. Knjigo krasi sedem slik na finejšem papirju (slika Krekove rojstne hiše in vasi, slika Sela in »Štoka« itd.) in izvirna naslovna stran ob prehodu med uvodom in zbranimi spisi, delo prof. G. Porente: slika sejavca, ki s silnimi kretnjami koraka preko polja, iz samih ravnih črt. G. slikar je rekel, da bi bila vsaka druga poteza za Kreka premalo energična. V ozadju hrib Sv. Miklavža, Račinovec in Triglav. Čas, v katerem pričena družstvo Krek z izdajo Krekovih spisov, je sicer za izdajanje knjig izredno neugoden. Vendar je bilo družstvo Krek mnenja, da se radi gmotnih težko ne sme odlašati z izdajanjem Krekovih spisov in njegovega življenjepisa, ker bo to delo od leta do leta težje, čim manj bo namreč mogel pri njem sodelovati rod, ki je Kreka osebno poznal. Knjiga bo vsakemu, ki se hoče baviti s proučevanjem Kreka, koristna tudi radi tega, ker obsega kar mogoče popoln seznam vsega, kar se je doslej pisalo o Kreku.

—k **dr. A. Kraigher: Mlada ljubezen.** Dr. Kraigher je postal priljubljen pisatelj, njegova dela so bila hitro razprodana in izhajajo sedaj že v drugem natisku. Njegov Kontrolor Škrobar je bil prava senzacija za naš svet, ki ni bil vaju bengalične svetlobe v kotih javne in tajne morale in realnosti. Škojka mu je dobra predhodnica v socialnem smislu in problemu. Umetnikova trilogija poseza v problem pisatelja v umetnika in politike in nosi obliž dobe. Mlada ljubezen je sicer že znana iz Ljubljanskega Zvona, toda ostaja vedno mlada in se nam zdi kot nova z novo izdajo v celoti. S tem je postala dostopna tudi našim knjižnicam. Poleg za prenapetega moralista »ogabne« realnosti, se spušča v duševna, lirčna razpoloženja človeka, v srčne tajinstvenosti, tako da tudi oni, ki so delo že čitali v »Zvonu«, ponovno sežejo po knjigi in si jo nabavijo.

—k **Ivan Dornik: Pasionke.** Povestice za mladino. Založba Goričar & Leskovšek vztrajno in redno pomnožuje slovensko literaturo in stopa vedno bolj v krog naših večjih založb. Sedaj nas preseneti s kako noviteto za mladinsko literaturo, kakor je ravno knjižica Dornikova: »Pasionke«, pred kratkem nam je prinesla v novi izdaji »Mli-narjevega Janeza«, ki je priljubljen v vseh naših ljudskih knjižnicah, obnovljena in pomnožena je izšla dr. Pečnikova: »Jetika«, ki je namenjena boju zoper enega najzavratnejših sovražnikov naroda in tudi založbe učnih, po-možnih knjig se založništvo ne izogib-lje, o čemur priča pravkar izšlo Brinarjevo: »Domoznanstvo«. — »Pasionke« so ljubke mladinske povestice, vzete iz kmetskega življenja, prav iz otroške duše in okolice. Prva, vzeta iz najglob-ljega otroškega življenja, nosi tudi na-slovno ime; druge, krajše črtice so »Ne-vihta«, »Na sobotni večer« itd. Vsi spisi so prikladni za mladino in se odlikujejo po narodnem slogu. — Priporočamo za šolske knjižnice.

—k **Rozman Ivan: Nova erotika.** Disonance in akordi. Rozman naziva svojo knjigo »Nova erotika«, to je visoka nesem človečanstva dela ljubezni. Niso verzi, ampak nagloblje filozofske domi-slece. Coniteor so človeka ki je slekel svojo zunanost in živi samo svoji notra-

njosti. Preko najmodernejšega, nad »Tri la-bude«, mimo Niezscheja in Župančiča do samobito — novega, v srcu misleca po-rojenega, v njegovi ljubezni do človeštva spočetega — to je »Nova erotika«. Za nas je knjiža nekaj povsem novega. Fi-lozofski sistem v obliki aforizmov.

—k **Ocene drugih vposlanih knjig** smo morali radi tesnega prostora odlo-žiti za prihodnjo številko.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

—lu **Objave za pričetek šolskega leta** smo morali topot opustiti, ker se nam jih je nabralo nad tri četrt strani. Prosimo naj nam cenjeni obvestitelji za letos to oprostite in naj upoštevajo položaj posebno z ozirom na to, da je zadnja številka lista izpadla. Izmed vsega gradiva smo to še najlažje opustili, ker je bil pričetek šolskega leta in izpitov na posameznih zavodih itak objavljen v dnevnikih.

—lu **Več dopisov smo radi tesnega prostora odložili za prihodnjič.**

— **Tovariše maturante iz l. 1883** va-biva po dogovoru z nekaterimi tovariši k sestanku dne 8. septembra v Ljubljano. Zbirališče ob 10. uri dopoldne pri »No-vem svetu«. — Jos. Turk. Fr. Gorazd.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani. Odgovorni urednik: Franc Štrunkelj. Last in zal. UJU — poverjen. Ljubljana.

— **Išče se stanovanje** (v mestu, v okolici ali na deželi) 1 do 2 sob s kuhinjo za družino, ki biva na Ogrskem in je tako izročena potujčevanju. Kateri hoče storiti dobro delo, naj javi upravi lista, da mu sporoči naslov očeta, ki je tu v službi in je radi stanovanjskih razmer ločen od družine.

Varujte otroke!

Če so razdrapani že Vaši živci, obranite pred tem vsaj dečo! Otroci naj pijejo le „ŽIKO“!

V korist „Jugoslovenske Matice“!

„IDES“ Prašek za črnilo

razstojljiv v mrzli vodi, prekaša vse tu- in ino-zemske izdelke in tekoče ekstrate!

„IDES“ Črnilo v obliki papirja za urad-nike in učence. Za več kot 100% cenejši kakor tekoče črnilo!

„IDES“ Antracen in kovinasta črnila. — Zahtevajte vzorce in cenike ka-teri, se pošljajo brezplačno.

„IDES“ tvornica kem. izdelkov Tacen pri Ljubljani

ŽIKO

Pokusite - - - - - ŽIKO - - in se prepričajte, da ni okusnejše kave. Popolnoma nado-mešča pravo kavo, zato je tudi najce-nejša. Dobi se v vseh boljših trgovinah. Prijatelji nekdanje Vydrovke jo lahko naroče tudi direktno po povzetju naj-manj 5 kg. **Pražarna „Žika“, d. z o. z.** Ljubljana, Rožna dolina.

... Pošljite nemudoma zopet 5 kg Žike. Ker je kuhinja par dni brez nje, je vse narobe. M. P. Bled, 27. 7. 1923.

... Žike smo se tako privadili, da ne potre-bujemo nobene druge kave ... F. H. naduč. Sve-čina, 2. 5. 1923.

... Žika je res takšna, kakor je bila svoj čas Vydrovka, zato mi pošljite zopet 5 kg ... I. S. Rečica, 3. 6. 1923.

Priporočamo tvrdko

Josip Petelinc

Ljubljana,

Sv. Petra nasip 7.

Cene zmerne!

Postrežba točna!

Najboljši šivalni stroji „GRITZNER“ v vseh opremah in sistemih, olje, igle, posamezni deli za šivalne stroje in kolesa, pnevmatika. Galanterije, modno blago, čipke, vezene, gumbi, bombaži, I. M. C. prejica, pletenine, milo, jedilno orodje: alpaka, aluminium, palice in sploh vse potrebščine za šivilje, krojače črevljarje in sedlarje na malo in veliko. (Za šole znižane cene).

Naročajte šolske knjige vseh vrst, šol. zvezke in druge potrebščine v knjigarni Učiteljske tiskarne!

ZAHTEVAJTE CENIKE!

SVOJI K SVOJIM!